

VIHREÄN LIITON VAMMAISPOLIITTISET TAVOITTEET

Hyväksytty Vihreän liiton valtuuskunnassa 26.2.2006

Tässä tavoiteasiakirjassa määritellään Vihreän liiton vammaispoliittiset tavoitteet. Näitä tavoitteita tulee aktiivisesti pyrkiä toteuttamaan kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Vammaispolitiikan tavoitteeksi itsenäinen elämä

Hyvän vammaispolitiikan lähtökohtana on perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja tavoitteena itsenäinen elämä. Itsenäinen elämä tarkoittaa yksinkertaisesti tavallista elämää, jossa ihminen tekee itse omat päätöksensä. Hyvä vammaispolitiikka takaa mahdollisuudet toteuttaa nämä päätökset.

Vammaispolitiikka koskee kaikkia vammaisryhmiä: liikunta-, kuulo- ja näkövammaiset, erilaiset oppijat sekä kehitysvammaiset. Vammaisen ihmisen oikeuksien on toteuduttava riippumatta hänen asuinpaikastaan, iästään, sukupuolestaan, etnisestä taustastaan tai muusta ominaisuudestaan. Palvelujen on oltava joustavia, jotta ne toimivat kaikissa elämäntilanteissa.

Toimenpiteet:

Arvioidaan päätöksiä myös siltä kannalta, kuinka ne vaikuttavat vammaisten elämään. Arvion voi suorittaa esimerkiksi valtakunnallinen tai kunnallinen vammaisneuvosto, mutta myös vammaisjärjestöjen asiantuntemusta tulee hyödyntää. Vammaisneuvostojen asemaa tulee muutoinkin selkeyttää ja vahvistaa.

Arvioidaan pitkän aikavälin vaikutukset vammaispoliittisessa päätöksenteossa ja otetaan ne huomioon. Perustetaan valtakunnallinen vammaisasiamiehen virka. Lisäksi palkataan vammaisasiamiehiä ainakin suuriin kaupunkeihin. Esteettömyyden ja saavutettavuuden kehittämisestä vastaava viranomainen määrittää valtionhallinnossa, ja laaditaan suunnitelma kunnallisten esteettömyyskartoitusten laatimisesta.

Vaikeavammaiselle oikeus henkilökohtaiseen avustajaan

Henkilökohtaisessa avustajajärjestelmässä kunta maksaa vammaiselle ihmiselle taloudellista tukea avustajan palkkaamiseksi. Vammaisen työnantaja saa itse valita avustajansa ja päättää, milloin ja missä asioissa avustaja auttaa. Avun tarpeen takia ei tarvitse asua tietyssä paikassa, koska avustajan saa omaan kotiinsa. Tämä järjestelmä vastaisi vammaisten ihmisten tarpeisiin paremmin, koska avustajan saaminen ei olisi kiinni kotikunnan rahatilanteesta ja käytännöistä.

Vaikeavammaisuudesta johtuviin kustannuksiin valtion on osallistuttava uudella, nykyistä merkittävästi kattavammalla rahoitusmallilla.

Toimenpiteet:

Muutetaan henkilökohtainen avustaja vaikeavammaisille ihmisille subjektiiviseksi oikeudeksi. Oikeus tulee ulottaa myös niille, jotka eivät voi itse toimia avustajan työnantajina. Oikeuden tulee myös koskea kaikenikäisiä ihmisiä

Kartoitetaan henkilökohtaisten avustajien todellinen tarve kunnissa ja lisätään sen mukaisesti määrärahoja. Pitkällä aikavälillä siirretään avustajien maksaminen Kelalle, jolloin asuinkunnan taloudellinen tilanne ei aseta palvelun tarvitsijaa eriarvoiseen asemaan muilla paikkakunnilla asuvien kanssa.

Huolehditaan, että työnantajan oikeudet ja velvollisuudet säilyvät aidosti vammaisilla ihmisillä. Lisäksi tarjotaan vammaisille ihmisille koulutusta ja tukea työnantajana toimimisessa esimerkiksi rahoittamalla kursseja. Jos vammainen henkilö ei pysty itse huolehtimaan työnantajavelvoitteista, kunnan on toissijaisesti huolehdittava työnantajavelvoitteiden järjestämisestä, jotta avustajapalvelut turvataan vammaisen henkilön elämäntilanteesta riippumatta.

Huomioidaan avustajien palkkauksessa mahdollinen koulutus ja kokemuslisät. Tuetaan avustajien ja työnantajien työssä jaksamista mm. työnohjauksen avulla.

Perustetaan alueellisia avustajanvälityspalveluita, joihin kerätään tietoja myös sijaisista. Kenenkään ei tietenkään ole silti pakko hankkia avustajaa sieltä, vaan edelleen voi käyttää omiakin kanaviaan.

Tehdään henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä koko EU:n kattava ja turvataan vammaisten ihmisten liikkumisen vapaus myös silloin kun hän käy tai asuu ulkomailla.

Kehitetään myös muita järjestelmiä, sillä henkilökohtainen avustaja ei sovi kaikille. Kaikissa järjestelmissä on pyrittävä siihen, että vammainen ihminen itse määrää omasta elämästään.

Oikeus kommunikaatioon on perusoikeus

Kommunikaatio on perustavaa laatua oleva oikeus. Tulkkauksen avulla se turvataan myös kuuroille sekä kuulo- ja puhevammaisille. Tulkkauksen muotoja ovat mm. viittomakielen tulkkaukset, puheen tulkkaukset ja kirjoitustulkkaukset. Tulkkauksen puute ei saa estää ketään opiskelemasta tai tekemästä työtä tai osallistumasta yhteiskunnallisiin asioihin.

Puhevammaisille henkilöille on turvattava oikeus kommunikaatioarviointiin, johon perustuen kehitetään hänelle sopiva kommunikaatiomalli. Yksilön kommunikaatiomallia on kehitettävä pitkäjänteisesti mahdollisimman itsenäisen ja tarkan kommunikaation turvaaviksi. Tulkkipalvelut perustuvat kommunikaatioarviointeihin.

Toimenpiteet:

Kartoitetaan tulkkipalveluiden todellinen tarve ja taataan palveluille riittävä valtion rahoitus. Samalla nostetaan tulkkaukset vuosittain vähimmäismäärää tuntuvasti.

Luodaan koko maan kattava alueellisten tulkkaukeskusten verkosto, josta saa tulkin aina helposti tilattua. Vammainen voi kuitenkin käyttää myös muuta kautta hankkimaansa tulkkiä. Tiedotetaan vammaisille erilaisista tulkkaukspalveluista ja järjestetään koulutusta niiden käyttöön.

Tulkkipäivystys järjestetään ympärivuorokautiseksi ja opiskelutulkin myöntämiseen luodaan yhtenäiset perusteet niin, että tulkkauksta saa riittävästi kaikkialla.

Tulkkien koulutusta lisätään ja luodaan työpaikkoja päätoimisille tulkeille. Työstä

maksetaan kilpailukykyistä palkkaa ja siinä jaksamista tuetaan esim. työnohjauksella. Kehitetään etätulkkauksia.

Jokaiselle puhevammaiselle turvataan oikeus kommunikaatioarviointiin ja yksilölliseen kommunikaatiomalliin.

Kaikille yhteiseen kouluun

Jokaiselle koululaiselle on turvattava paras mahdollinen oppimisympäristö hänen omista lähtökohdistaan käsin. Nykyinen koululainsäädäntö perustuu integraatioon ja inklusioon eli kaikille yhteisen koulun periaatteeseen. Mahdollisimman moni oppilas pyritään periaatteessa integroimaan yleisopetukseen, mutta käytännössä kaikille yhteisen koulun periaatetta ei toteuteta siinä laajuudessa kuin olisi järkevää. Monissa kunnissa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksesta on lyhytnäköisesti viety resursseja.

Toimenpiteet:

Opetusviranomaisia ja -henkilöstöä sekä tulevia opettajia on koulutettava omaksumaan yhteisen koulun periaate. Valtionapuja erityistä tukea tarvitseville oppilaille on vahvistettava.

Celia-kirjaston toimittamalle äänikirjamateriaalille on turvattava riittävät resurssit, jotta myös lukihäiriöistä kärsivät oppilaat saisivat asianmukaista opetusmateriaalia.

Tiedonvälityksen oltava esteetöntä

Yksilön tulisi kyetä vastaanottamaan tietoa, joka vaaditaan siihen, että hän kykenee toimimaan yhteiskunnassa itsenäisesti ja aktiivisesti. Tiedotusvälineiden, kulttuurin ja julkisen sektorin tulisi tarjota mahdollisimman suuri osa tuottamastaan viestinnästä monimuotoisesti, siten, että eri tavoin aistivammaiset ja luki-häiriöiset kykenisivät vastaanottamaan tietoa itsenäisesti ja ongelmattomasti.

Toimenpiteet:

Edellytetään esteettömyyttä kaikelta julkiselta tiedotukselta ja veloitetaan julkisia tiloja ylläpitävät tahot huolehtimaan niiden selkeästä opastuksesta.

Tekstitetään kaikki kotimaiset tv-ohjelmat ja lisätään viitottua ohjelmistoa, kuten mm. Ruotsilla ja Englannilla on tavoitteena. Taataan myös tuotetietojen ja käyttöohjeiden saatavuus ja selkeys kaikille kuluttajille.

Tuetaan esteettömän viestinnän periaatteita välittäviä tahoja ja suunnataan julkista tukea esteetöntä tiedonvälitystä toteuttaville yksityisille toimijoille. Huomioidaan esteettömän viestinnän tärkeys alan koulutuksessa. Suositetaan saavutettavuutta myös kulttuurin rahoituksessa.

Kuntoutus parantaa elämänlaatua

Hyvin järjestetty, yksilöllisesti suunniteltu kuntoutus pitää yllä ja parantaa vammaisen ihmisen toimintakykyä. Sillä on usein merkittävä vaikutus elämänlaatuun. Se säästää myös yhteiskunnan varoja, sillä se ehkäisee ongelmia, jotka saattaisivat johtaa kalliisiin

sairaanhoitotoimenpiteisiin. On tärkeää, että vammainen ihminen saa kuntoutusta juuri itselleen sopivalla tavalla. Kuntoutuksen tarve voi olla väliaikaista tai pysyvää.

Vammaisten mahdollisuutta monen tyyppiseen harrasteliikuntaan on parannettava. Erityisliikuntaa ei kuitenkaan saa erottaa muusta terveysliikunnasta, vaan on pyrittävä tehostamaan yhteistyötä erityisliikunnan ja muun liikunnan välillä. Samalla on myös varmistettava liikuntapaikkojen esteettömyys ja kunnan erityisliikunnan ohjauksen säilyminen kuntien taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Toimenpiteet:

Tunnustetaan toimintakykyä ylläpitävän kuntoutuksen tarve ja turvataan kuntoutuksen määrärahat sekä valtakunnallisesti että kuntatasolla.

Kuntoutusta tulee tarjota myös yli 65-vuotiaille vammaisille ja sitä pitää saada koko EU:n alueella. Perinteisten kuntoutusmuotojen rinnalle on tuotava myös uusia kuntoutusmuotoja.

Velvoitetaan Kela luottamaan asiakkaan lääkärin lausuntoihin ja pidättymään omien hätäisten tulkintojen tekemisestä potilasta näkemättä.

Kehitysvammaisten palveluita kehitettävä. Suomessa kehitysvammaiset asuivat 1980-luvulle saakka lähinnä laitoksissa. Kehitysvammaisten asumispalveluita on kehitettävä niin, että jokaisella kehitysvammaisella olisi mahdollisuus elää omien valintojensa ja edellytystensä mukaisesti mahdollisimman itsenäistä elämää. Kehitysvammaisten työllistymistä on parannettava luomalla heille uusia työpaikkoja myös avoimella sektorilla.

Esteetön joukkoliikenne palvelee kaikkia

Esteetön joukkoliikenne palvelee kaikkia. Se vähentää myös yhteiskunnan kuluja, sillä sen ansiosta vammaisten ihmisten taksimatkojen tarve voi vähentyä. Esteetön joukkoliikenne turvaa liikkumisen vapauden myös oman kotiseudun ulkopuolella.

Toimenpiteet:

Lisätään esteettömiä junia ja velvoitetaan myös pitkän matkan busseja liikennöivät yhtiöt vaihtamaan kohtuullisen siirtymäajan kuluessa kokonaan esteettömään kalustoon.

Turvataan vammaisten ihmisten tarvitsemien palvelujen saanti kaikissa joukkoliikennevälineissä, myös laivoilla ja lentokoneissa. Vaaditaan esteettömyyttä myös kansainväliseen joukkoliikenteeseen. Tehdään kaikkiin ratikoihin esteetön pääsy.

Tehdään asemista ja pysäkeistä esteettömiä. Huolehditaan, että ne ovat kunnossa ympäri vuoden. Kiinnitetään huomiota kuulutusten ja opasteiden selkeyteen asemilla ja liikennevälineissä.

Poistetaan turhat työn esteet

Ihmisen arvo ei ole kiinni siitä, käykö hän työssä vai ei. Vammaisten syrjäyttäminen työmarkkinoilta vain siksi, että tarvittavat tukitoimet puuttuvat, on kuitenkin turhaa resurssien haaskausta sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta. On pyrittävä poistamaan tarpeettomat esteet vammaisten työllistymiselle. Työllistymisen esteistä löytyy

myös koulutusjärjestelmästä.

Toimenpiteet:

Vammaisilla ihmisillä pitää kaikissa koulutuksen vaiheissa aina peruskoulusta korkeakouluun olla mahdollisuus osallistua samaan koulutukseen kuin muidenkin. Niin voidaan parhaiten tukea työllistymismahdollisuuksia.

Useammista koulutus- ja työpaikoista on saatava liikkumisen kannalta esteettömiä. Liikuntavammaisten työllistymistä tulee edistää maksamalla työnantajalle erityistukea, joka kattaisi työolosuhteiden järjestelyistä aiheutuvat kustannukset. Työvoimahallinnon tulee tiedottaa aktiivisesti yrityksille mahdollisuudesta hakea tukea työpaikan muutostöihin.

Liikunta- ja kehitysvammaiset tarvitsevat erilaisia tukitoimia, joten kaikkien tukiratkaisujen täytyy olla erikseen räätälöityjä. Työllistämistuki tulee porrastaa työllistymistä vaikeuttavan vamman, pitkäaikaissairauden, oppimisvaikeuden tai muun vastaavan syyn vakavuuden perusteella.

Eläkejärjestelmiä on joustavoitettava niin, että vaihtoehtoja löytyy kokopäiväisen työnteon ja kokopäiväisen työkyvyttömyyden väliltä. Varhais- tai työkyvyttömyyseläkkeelle jääminen rasittaa erityisesti viimeistä työnantajaa, minkä takia moni varoo vammaisen tai iäkkään työntekijän palkkaamista. Siksi viimeisen työnantajan eläkeriskiä on kevennettävä.

Globaalia vammaispolitiikkaa tarvitaan

Vammaisia ihmisiä on kaikkialla maailmassa. Suomen on otettava vastuunsa myös globaaleista vammaiskysymyksistä. Suomalaisien edustajien kansainvälisissä organisaatioissa on huolehdittava siitä, että vammaisasiat ovat esillä niissä.

Toimenpiteet

Korostetaan kansainvälisen vammaisia koskevan yhteistyön merkitystä ja osallistutaan siihen aktiivisesti. Vaihdetaan kokemuksia muiden maiden kanssa.

Vahvistetaan vammaisten ihmisten omaa roolia esimerkiksi kehitysyhteistyön avulla ja selvitetään vammaisvaikutukset kaikissa kehitysyhteistyöprojekteissa.

Toimitaan aktiivisesti YK:ssa vammaisten ihmisoikeussopimuksen syntymisen puolesta. Valvotaan täytäntöönpanoa.